

Ministerieel besluit tot bescherming als monument van de parochiekerk Sint-Martinus, uitbreiding van de bescherming tot de volledige kerk, de historische kerkhofsite met hekwerk en 19 grafkruisen en het beboomde dorpsplein van Berlare in Berlare

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 11 mei 2012;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010, 7 juli 2010, 24 september 2010, 19 november 2010, 13 mei 2011, 10 juni 2011, 9 september 2011 en 14 oktober 2011;

Gelet op het ministerieel besluit van 17 juli 2013 tot vaststelling van een ontwerp van lijst van de als monument te beschermen parochiekerk Sint-Martinus, uitbreiding van de bescherming tot de volledige kerk, de historische kerkhofsite met hekwerk en 19 grafkruisen en het beboomde dorpsplein van Berlare te Berlare;

Gelet op de behandeling van de uitgebrachte adviezen en ingediende bezwaren door Onroerend Erfgoed en gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 3 april 2014,

BESLUIT:

Artikel 1. Wordt beschermd, met inbegrip van de cultuuroederen die er integrerend deel van uitmaken, zoals opgesomd in de lijst als bijlage bij dit besluit, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 11 mei 2012:

Wegens de historische en de artistieke waarde als monument:

Parochiekerk Sint-Martinus, uitbreiding van de bescherming tot de volledige kerk en de historische kerkhofsite met hekwerk en 19 grafkruisen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, zoals opgesomd in de lijst als bijlage bij dit besluit, gelegen in

Berlare, Dorp zonder nummer

bekend ten kadaster:

Berlare, 1ste afdeling, sectie D, perceelnummer 440B

zoals afgebakend op bijgevoegd plan.

Wegens de historische en de sociaal-culturele waarde als monument:

Het beboomde dorpsplein van Berlare, gelegen in

Berlare, Dorp zonder nummer

bekend ten kadaster:

Berlare, 1ste afdeling, sectie D, perceelnummer 441A

zoals afgebakend op bijgevoegd plan.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Historische waarde:

De Sint-Martinuskerk, prominent aanwezig op een naar structuur middeleeuws driehoekig dorpsplein met aanliggend kasteeldomein van de lokale heren van Berlare, is een sterk herkenbaar relict van een in oorsprong middeleeuwse kerksite. Het kerkgebouw omvat drie belangrijke bouwfases uit haar bouwgeschiedenis: de 15de-eeuwse westelijke travee met westtoren, de 1719 gedateerde middenbeuk geïntegreerd in de neogotische uitbreiding (1909-1911) van het schip door Sint-Lucasarchitect Henri Valcke en gedateerd 1910.

De 19 gietijzeren grafkruisen, afkomstig van de begraafplaats en overgeplaatst binnen het areaal van het vroegere kerkhof rondom de kerk, visualiseren de vroegere funeraire functie van de historische kerkhofsite.

Het driehoekige beboomde dorpsplein, vroeger aangeduid als 'Kerkenbriel', gaat samen met de kerksite van de Sint-Martinuskerk terug op de middeleeuwse dorpskern van Berlare aan een kruispunt van wegen naast het kasteeldomein van de lokale heren. Gezien deze contextuele historische samenhang en de aanwezigheid van bomen waardoor het plein nog sterk refereert aan zijn vroegere verschijningsvorm, is dit plein een representatief exemplaar van dergelijke historische cultuurlandschappelijke ruimte in een oude landelijke bewoningskern.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde:

Binnen het overwegend religieus architecturale oeuvre van architect Henri Valcke is de uitbreiding van de Sint-Martinuskerk (1909-1911) exemplarisch als zijn vroeg kwalitatief bouwwerk gerealiseerd voor Wereldoorlog I. Stilistisch is het representatief voor de

periode van de late neogotiek en voor de Gentse Sint-Lucasschool.

Achter de symmetrische gotische westpartij sluit het bredere neogotische kerkschip aan opgevat als een hallenkerk volgens een duidelijk symmetrisch basisconcept waardoor het bouwwerk, ondanks de verschillen in verhouding, materialen en stijl tussen beide delen, toch als een sterk samenhangend geheel overkomt. Het kerkschip vertoont een solide massa met een evenwichtige opbouw en mooie proporties.

Door het contrast- en kleurrijk metselwerk van gevarieerde gele tot oranje bakstenen met kalkzandsteen bezit de constructie ook een eclectisch karakter. Dit aspect draagt bij tot de grote eigenheid van het ontwerp wat illustratief is voor de creaties van Henri Valcke. De hoge sacristiepartij met portaal en torentje voegt, ook compositorisch, nog een specifieke pittoreske component toe aan de constructie.

De smeedijzeren afsluiting die de kerk deels omringt uitgevoerd naar ontwerp van 1910 van architect Alexis Sterckx binnen het kader van de heraanleg van het vroegere kerkhof, sluit met haar neogotische vormgeving stilistisch aan bij het kerkgebouw.

Historische, in casu cultuurhistorische waarde:

Als traditionele, decoratief uitgewerkte graftekens zijn de 19 gietijzeren grafkruisen tevens cultuurhistorisch waardevol als funerair erfgoed en als getuigenis van een specifieke wijze waarop het kruis als christelijk symbool in gebruik bleef.

Artistieke waarde:

Een aantal kunstvoorwerpen en stukken meubilair uit de 17de en 18de eeuw afkomstig uit de oude kerk vertegenwoordigen ook een onmiskenbaar artistiek belang. Daaronder twee schilderijen uit de Vlaamse School, een borstbeeld van de H. Martinus. Afgezien van een kerkmeesterbank, een armenmeesterbank, twee biechtstoelen en de houten afsluiting van de vroegere doopkapel zijn vooral de laat 18de-eeuwse preekstoel in Lodewijk XVI-stijl en de vier daaronder toegevoegde beelden uit begin 18de eeuw uitzonderlijk als houtsnijkunst.

Het kunstzinnige neogotische meubilair besteld in 1911 na vernieuwing van de kerk in het Gentse atelier Sinaeve-D'hondt omvat drie altaren, communiebank, koorgestoelte en twee biechtstoelen. Zij harmoniëren stilistisch met de kruisweg, met ander neogotisch kerkmeubilair waaronder de doopvont en het gestoelte onder het orgel, en met de polychrome reeks heiligenbeelden.

De figuratieve glasramen uit de jaren 1930 van het Gentse atelier Hendrik Coppejans zijn een belangrijke uiting van neogotische glasraamkunst. Als geheel vormen deze elementen een representatief ensemble van neogotische kerkstoffering in samenhang met de architectuur.

Sociaal-culturele waarde:

Het driehoekige beboomde dorpsplein voor de Sint-Martinuskerk van Berlare is ruimtelijk structureel en visueel een zeer sterk bepalende cultuurlandschappelijke component voor het historische dorpscentrum van Berlare. Het verhoogt in sterke mate de eigenheid en lokale identiteit van de oude dorpskern met uitzonderlijk karakter in samenhang met de dorpskerk en het naastliggende kasteel van Berlare.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006, 5 juni 2009, 4 december 2009, 10 juni 2011 en 22 juni 2012 (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994, 22 augustus 2006, 18 september 2009, 11 januari 2010, 2 augustus 2011 en 27 juli 2012).

Brussel,

07-07-2014

Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Toerisme en Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS